

وضعیت ورزش‌های همگانی و تفریحی در استان‌های جنوبی کشور و ارائه مدل برنامه‌ریزی آتی

فرزاد غفوری^۱

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۳/۱۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۰/۲/۱۱

چکیده

این پژوهش در صدد بر آمد اقدام به شناسایی فعالیت‌ها و ورزش‌های تفریحی و همگانی مورد علاقه مردم چهار استان جنوبی کشور (بوشهر، خوزستان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان) و تعیین اولویت آنها نماید. روش این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است و به صورت پیمایشی انجام شده است. برای انجام این پژوهش، اقدام به تهیه پرسشنامه محقق ساخته‌ای نسبتاً جامع گردید که روایی آن با استفاده از نظرات ارزشمند متخصصان و خبرگان و پایایی آن ($\text{Chronbach Alpha} = 0.84$) با استفاده از تحقیق راهنما مورد تایید قرار گرفت. نمونه آماری این پژوهش را ۱۰۳۴ نفر از اقشار مختلف مردم ساکن در مراکز این چهار استان تشکیل می‌دادند. یافته‌ها نشان داد که ۷۵.۳۳ درصد از مردم این چهار استان ورزش نمی‌کنند. نمونه‌ها بیشتر در فعالیت‌های ورزشی غیر رقابتی مشارکت داشتند (۶۲.۰۸ درصد)، به قصد لذت بردن به ورزش می‌پرداختند، و در زمان کاری و در مجموعه‌های ورزشی ورزش می‌کردند. همچنین در این پژوهش، فهرستی از ورزش‌هایی که نمونه‌های پژوهش به آن می‌پرداختند و ورزش‌های مورد علاقه ارائه شده است و در انتها نیز مدلی از نحوه تاثیر عوامل شناخته شده بر یکدیگر با استفاده از روش مدل سازی معادله ساختاری ارائه شده است.

کلیدواژه‌های کلیدی: ورزش همگانی، علایق، برنامه ریزی، استان‌های جنوبی.

مقدمه

برنامه‌ریزی برای ورزش از دغدغه‌های اصلی دولت‌ها شده است. این ضرورت از اواخر دهه پنجاه و اوایل دهه شصت میلادی، به دلیل شرایط ویژه جهانی و رشد تدریجی ارتباطات بیشتر نمود پیدا کرده است (۱). ورزش همگانی و قهرمانی و میزان اهمیت سرمایه‌گذاری روی آن‌ها، به یکی از عمده‌ترین چالش‌های دولت‌ها در هزاره سوم تبدیل شده است. از سویی، منافع کلان ورزش قهرمانی موجب ترغیب سیاست‌گذاران به توسعه آن در جهت کسب سود بیشتر برای خود شده است؛ از سوی دیگر، خیل عظیم مخاطبان جوان با نیازهای کاملاً متفاوت با گذشته و علاقه شدید به فعالیت‌های تفریحی و همگانی، سیاست‌گذاران را بر سر دوراهی قرار داده است. ورزش همگانی و تفریحی به زعم بسیاری از اندیشمندان و پژوهشگران، مهم‌ترین بخش ورزش در هر کشور محسوب می‌شود؛ زیرا بسیاری از دولت‌ها حمایت‌های گسترده‌ای از این بخش کرده، برنامه‌ریزی‌های زیادی برای آن می‌کنند (۲-۹). از طرفی، یکی از مشکلاتی که در بسیاری از جوامع وجود دارد، مشکلات مربوط به بهداشتی و سلامتی است. ورزش همگانی و تفریحی فواید و عواید مهمی در ابعاد، جسمانی و سلامتی (۱۰-۱۴)، روانی (۱۲، ۱۵-۱۷)، اقتصادی (۴، ۱۸، ۱۹)، اجتماعی (۴، ۱۳، ۲۰-۲۳) دارد؛ بنابراین برنامه‌ریزی برای توسعه و حمایت از آن در هر جامعه‌ای بسیار اهمیت دارد. ورزش پس از اکسیژن، خوردنی‌ها و خواب، خوراک چهارم مورد نیاز جسم و روح انسان به شمار می‌رود. آمارها نشان می‌دهد ۴۱/۲۵ درصد از علل مرگ و میر در کشور مربوط به پنج بیماری است که دست‌کم سه دسته از آن‌ها در اثر کم تحرکی ایجاد می‌شود. در این میان، انواع بیماری‌های مربوط به قلب، به‌تنهایی بیش از ۲۷ درصد از علل مرگ و میر را تشکیل می‌دهند (۲۴). همچنین پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ۲۰/۸ درصد افراد جامعه دچار اضطراب‌اند و ۱۴/۲ درصد افراد جامعه اختلال عملکرد اجتماعی دارند. به علاوه، ۲۱ درصد افراد جامعه مبتلا به افسردگی هستند (۲۵). از طرفی، در کشور ما سالیانه ۳۰۰۰۰۰ نفر می‌میرند و در حدود چهار میلیون سال عمر به هدر می‌رود که از این مقدار، ۴۲۰ هزار سال آن را سکته قلبی تشکیل می‌دهد؛ به عبارت دیگر، ۲۲/۸ درصد از سال‌های از دست رفته عمر مربوط به بیماری‌های قلبی و عروقی است (۱۰).

از طرفی، تقاضای اجتماعی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر گرایش مردم به فعالیت ورزشی و تعیین اولویت‌های آن است (۲) و برای برنامه‌ریزی‌های آتی لازم است که همواره به آن توجه شود. تاکنون طرح‌ها و برنامه‌های مختلفی برای تشویق و ترغیب مردم به ورزش ارائه شده است، اما هیچ‌کدام تلاشی برای شناسایی واقعیت‌ها نکرده‌اند و بنا بر شواهد، بسیاری از برنامه‌های اجرا

شده با موفقیت چندانی همراه نبوده‌اند؛ زیرا مطالعات نشان داده‌اند که در بهترین شرایط تعداد شرکت‌کنندگان در ورزش‌های همگانی در کشور بیش از ۱۰ درصد جمعیت کشور نیست (۲۴). اگرچه برخی از این تحقیقات این رقم را بیشتر و حدود ۶۰ درصد اعلام کرده‌اند (۲۶) که با توجه به شواهد و شرایط موجود جامعه به نظر نمی‌رسد صحیح باشد. این در حالی است که در بعضی از کشورها مانند فنلاند و سوئد تعداد شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی از ۸۰٪ جمعیت آنان نیز فراتر رفته است (۲۷-۲۹). این شواهد نشان می‌دهد برنامه‌ریزی‌های انجام شده در این زمینه تاکنون موفق نبوده‌اند و نیازها و تقاضای اجتماعی، به‌عنوان مهم‌ترین رکن برنامه‌ریزی برای ورزش، شناسایی نشده‌اند. برای کسب اطلاعات مورد نیاز برای توسعه ورزش همگانی و تفریحی لازم است اولویت‌ها و تقاضای اجتماعی بررسی شود؛ زیرا توجه به تقاضای اجتماعی، اولویت‌ها و علائق مردم اهمیت زیادی دارد (۳۰-۳۴). اولویت‌ها، نیازها و علائق مردم در مناطق مختلف راهبردها، برنامه‌ها، ورزش‌ها و ساختارهای مؤثر را در حال حاضر و آینده تعیین می‌کنند. از طرفی، یکی از شاخص‌های پرداختن به ورزش‌های همگانی و تفریحی وضعیت اقتصادی و اجتماعی است و بیشتر افراد شرکت‌کننده در ورزش‌های همگانی و تفریحی از طبقه اجتماعی و اقتصادی متوسط و بالای جامعه هستند (۳۵). با این حال، بر اساس اصل سوم قانون اساسی، دولت موظف است برای تمامی اقشار جامعه امکانات رایگان تربیت بدنی فراهم کند. به‌طور کلی و به‌ویژه از نظر اقتصادی، استان‌های جنوبی کشور، در مقایسه با استان‌های شمالی، توسعه ندارند؛ بنابراین به نظر می‌رسد توجه به وضعیت جسمانی، سلامتی و تندرستی این خطه اهمیتی دوچندان دارد. با توجه به این موارد پژوهش حاضر در صدد برآمد فعالیت‌ها و ورزش‌های همگانی و تفریحی مورد علاقه مردم چهار استان حاشیه خلیج فارس و دریای عمان (بوشهر، خوزستان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان) را شناسایی و اولویت آن‌ها را تعیین کند. بدین منظور، تلاش شد برخی نیازهای و ویژگی‌های ورزش‌های تفریحی مورد علاقه بررسی شود و بر اساس آن‌ها شیوه و الگوی برنامه‌ریزی‌های آتی برای ورزش‌های همگانی و تفریحی در این استان‌ها را مشخص گردد.

روش شناسی پژوهش

روش این تحقیق از نوع توصیفی - تحلیلی است و به‌صورت پیمایشی انجام شده است. محققان در نظر داشتند انواع ورزش‌های همگانی و تفریحی مطلوب مردم را از دیدگاه شهروندان چهار استان جنوبی کشور ایران توصیف کرده، یافته‌های حاصل از متغیرهای در تحقیق را برای برنامه‌ریزی‌های آتی تحلیل کنند. برای انجام این پژوهش، با استفاده از نتایج پژوهش‌های مختلف انجام شده در

داخل و خارج از کشور پرسشنامه محقق ساخته نسبتاً جامعی تهیه شد تا ورزش‌های همگانی و تفریحی شناسایی شود. در این پرسشنامه تلاش شد نظرات نمونه‌های پژوهش در مورد ابعاد مختلف ورزش‌های همگانی و تفریحی - از نوع آن‌ها گرفته تا شدت، زمان، مکان، نحوه برگزاری و ماهیت آن - سؤال و بررسی شود. پس از تهیه پرسشنامه، روایی آن به سه صورت صوری و محتوایی (با استفاده از نظرات متخصصان و خبرگان) و سازه (با استفاده از روش تحلیل عاملی) و پایایی آن، با استفاده از تحقیق راهنما تأیید شد (Chronbach Alpha= 0.84). نمونه آماری این پژوهش را ۱۰۳۴ نفر از اقشار مختلف مردم ساکن در مراکز این چهار استان تشکیل می‌دادند که به صورت در دسترس انتخاب شده بودند (حداقل حجم نمونه با توجه جمعیت این چهار استان بر اساس فرمول محاسبه حجم نمونه کرجسای و مورگان^۱ برابر با ۳۸۴.۱ نفر بود). داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی و میانگین) و استنباطی (تحلیل عاملی و مدل سازی معادله ساختاری یا SEM برای شناسایی الگوی تأثیر عوامل شناخته شده بر یکدیگر) و توسط نرم‌افزارهای SPSS و LISREL تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌های پژوهش

از مجموع ۱۰۳۴ نفر نمونه آماری، ۳۱۱ نفر از استان خوزستان، ۲۲۸ نفر از استان بوشهر، ۲۴۷ نفر از استان سیستان و بلوچستان و ۲۴۸ نفر از استان هرمزگان بودند. تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها نشان داد ۵۸/۵۲ درصد از نمونه‌ها مذکر و ۴۱/۴۸ درصد مؤنث بودند و میانگین سنی آن‌ها ۲۸/۶۶ سال بود. در جدول زیر میزان تحصیلات نمونه‌های پژوهش مشخص شده است.

جدول ۱. میزان تحصیلات نمونه‌های پژوهش

میزان تحصیلات	تعداد	درصد
بی‌سواد	۲۶	۲/۵۱
زیر دیپلم	۱۷۹	۱۷/۳۱
دیپلم	۳۷۲	۳۵/۹۸
فوق دیپلم	۱۸۳	۱۷/۷۰
کارشناسی	۱۷۸	۱۷/۲۱
کارشناسی ارشد	۳۳	۳/۱۹
دکتری	۷	۰/۶۸
مجموع	۹۷۸	۹۴/۵۸
بدون جواب	۵۶	۵/۴۲
جمع کل	۱۰۳۴	۱۰۰

همان‌گونه که مشاهده می‌شود بیشترین فراوانی مربوط به دارندگان مدرک تحصیلی دیپلم است (۳۵/۹۸) در مجموع، ۹۰/۷۱ درصد از نمونه‌های پژوهش دارای مدرک تحصیلی کارشناسی و کمتر بودند. همچنین ۳۷/۷۱ درصد از پاسخ‌دهندگان عضو یک باشگاه ورزشی بودند و ۶۲/۲۹ درصد در هیچ باشگاهی عضویت نداشتند. در جدول زیر میزان درآمد ماهیانه نمونه‌های پژوهش و میزان هزینه ماهیانه آن‌ها برای ورزش مشخص شده است.

جدول ۲. میزان درآمد ماهیانه نمونه‌های پژوهش و هزینه ماهیانه آن‌ها

برای ورزش‌های همگانی و تفریحی

میزان درآمد ماهیانه	تعداد	درصد	میزان هزینه ماهیانه در ورزش‌های همگانی و تفریحی	تعداد	درصد
فاقد درآمد	۴۵۱	۴۳/۶۲	بدون هزینه	۵۲۱	۵۰/۳۹
کمتر از ۲۰۰ هزار تومان	۲۲۵	۲۱/۷۶	۵ تا ۱۰ هزار تومان	۲۴۲	۲۳/۴۰
۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان	۲۸۹	۲۷/۹۵	۱۰ تا ۲۰ هزار تومان	۱۵۴	۱۴/۸۹
۴۰۰ هزار تا یک میلیون تومان	۳۸	۳/۶۷	۲۰ تا ۵۰ هزار تومان	۴۰	۳/۸۷
بیشتر از یک میلیون تومان	۱	۰/۱	بیشتر از ۵۰ هزار تومان	۲۴	۲/۳۱
مجموع	۱۰۰۴	۹۷/۱	مجموع	۹۸۱	۹۴/۸۶
بدون جواب	۳۰	۲/۹۰	بدون جواب	۵۳	۵/۱۴
جمع کل	۱۰۳۴	۱۰۰	جمع کل	۱۰۳۴	۱۰۰

همان‌گونه که مشاهده می‌شود بیشترین فراوانی طبقه درآمدی مربوط به طبقه ۲۰۰ تا ۴۰۰ هزار تومان در ماه است. به‌طور کلی، درآمد ماهیانه ۹۳/۳۳ درصد از نمونه‌ها کمتر از ۴۰۰ هزار تومان بود. همچنین اغلب نمونه‌های پژوهش (۵۰/۳۹ درصد) ماهیانه هیچ هزینه‌ای برای ورزش‌های همگانی و تفریحی نمی‌کردند. در جدول زیر مهم‌ترین موانع پرداختن به ورزش آمده است.

جدول ۳. موانع پرداختن به ورزش

موانع	تعداد	درصد از کل پاسخ‌دهندگان
نداشتن وقت	۷۶۴	۳۴
نداشتن انگیزه	۳۴۹	۱۵/۵۳
نداشتن انرژی	۳۴۴	۱۵/۳۱
نبودن فضا و امکانات	۲۰۸	۹/۲۶
نداشتن علاقه	۱۶۱	۷/۱۶
زیاد بودن هزینه	۱۰۲	۴/۵۴
نداشتن سلامتی لازم	۸۴	۳/۷۴
نداشتن مهارت کافی	۶۱	۲/۷۱
ترس از آسیب‌دیدگی	۵۵	۲/۴۵
عدم موفقیت	۴۸	۲/۱۴
کمبود امکانات حمل و نقل	۴۸	۲/۱۴
نداشتن همراه	۲۳	۱/۰۲
جمع کل	۲۲۴۷	۱۰۰

با توجه به اینکه پاسخ‌دهندگان می‌توانستند بیشتر از یک گزینه انتخاب کنند، تعداد کل پاسخ‌ها بیشتر از تعداد نمونه‌هاست. همان‌گونه که در جدول فوق مشخص شده است، بیشترین فراوانی به‌ترتیب مربوط به نداشتن وقت، نداشتن انگیزه و نداشتن انرژی است. بیشتر نمونه‌ها تمایل داشتند به‌صورت گروهی برنامه‌ریزی شده به ورزش بپردازند (۵۰/۴۹ درصد). روش‌های گروهی خودجوش، انفرادی و خانوادگی، به‌ترتیب اولویت، در مراتب بعدی قرار داشتند. همچنین بیشتر پاسخ‌دهندگان اعتقاد داشتند مسئولان کشور باید نظرات مردم را (در مورد ورزش در سمینارها (۴۱/۵۳ درصد) یا از طریق پرسش تلفنی (۲۵/۵۱ درصد جویا شوند. در خصوص میزان توجه به بخش‌های مختلف ورزش کشور، نمونه‌ها اعتقاد داشتند که به ورزش آموزشی (ورزش در مدارس و دانشگاه‌ها) و ورزش همگانی و تفریحی باید بیشتر توجه شود. از نظر زمان مطلوب برای پرداختن به ورزش، بیشترین میزان مربوط به ساعت‌های ۶ صبح تا ۱۲ ظهر بود (۳۹/۷۴ درصد) و پس از آن، زمان بین ۶ عصر تا ۱۲ شب در مرتبه بعدی قرار داشت (۳۲/۰۵ درصد). در جدول زیر میزان پرداختن به ورزش از سوی نمونه‌های پژوهش آمده است.

جدول ۴. میزان پرداختن به ورزش از سوی نمونه‌های پژوهش

درصد	تعداد	میزان فعالیت تفریحی- ورزشی
۱۳/۱۵	۱۳۶	یک جلسه در هفته یا بیشتر
۳/۰۹	۳۲	یک جلسه در ماه یا بیشتر
۱۷/۰۲	۱۷۶	یک جلسه در شش ماه یا بیشتر
۱۵/۷۶	۱۶۳	یک جلسه در سال یا بیشتر
۴۲/۵۵	۴۴۰	هیچ وقت
۹۱/۵۷	۹۴۷	مجموع
۸/۴۳	۸۷	بدون جواب
۱۰۰	۱۰۳۴	جمع کل

همان‌گونه که از جدول فوق مشخص است، اگر کسانی را که یک جلسه در ماه یا بیشتر فعالیت‌های ورزشی دارند، جزء افراد فعال محسوب کنیم، ۱۶/۲۴ درصد از ساکنان استان‌های جنوبی کشور به ورزش می‌پردازند. این رقم از میانگین کشوری (۲۴/۶۶ درصد) کمتر است. بیشترین فعالیت ورزشی، به ترتیب مربوط به پیاده‌روی، فوتبال، شنا و ورزش‌های آبی و بدن‌سازی است و اغلب افراد به صورت غیررقابتی (تفریحی) به این ورزش‌ها می‌پردازند (۶۲/۰۸ درصد). مهم‌ترین دلایل ورزش کردن از دیدگاه نمونه‌های ورزشکار در جدول زیر مشخص شده‌اند.

جدول ۵. دلایل پرداختن به ورزش

درصد	تعداد	دلایل
۲۴/۹۴	۲۲۹	لذت بردن
۱۴/۸۱	۱۳۶	یادگیری مهارت‌ها
۱۳/۷۲	۱۲۶	یافتن دوستان جدید
۸/۲۸	۷۶	تعلق به گروه
۸/۰۶	۷۴	تجربه کردن موفقیت
۷/۷۳	۷۱	سالم و تندرست ماندن
۶/۶۴	۶۱	داشتن اندامی متناسب
۴/۵۷	۴۲	آرامش
۴/۰۴	۳۷	توصیه پزشک
۲/۶۲	۲۴	کسب مدال
۲/۶۱	۲۴	کنترل وزن
۱/۰۹	۱۰	برطرف کردن مشکلات بدنی
۰/۶۶	۶	کسب درآمد
۰/۲۳	۲	رقابت
۱۰۰	۹۱۸	جمع کل

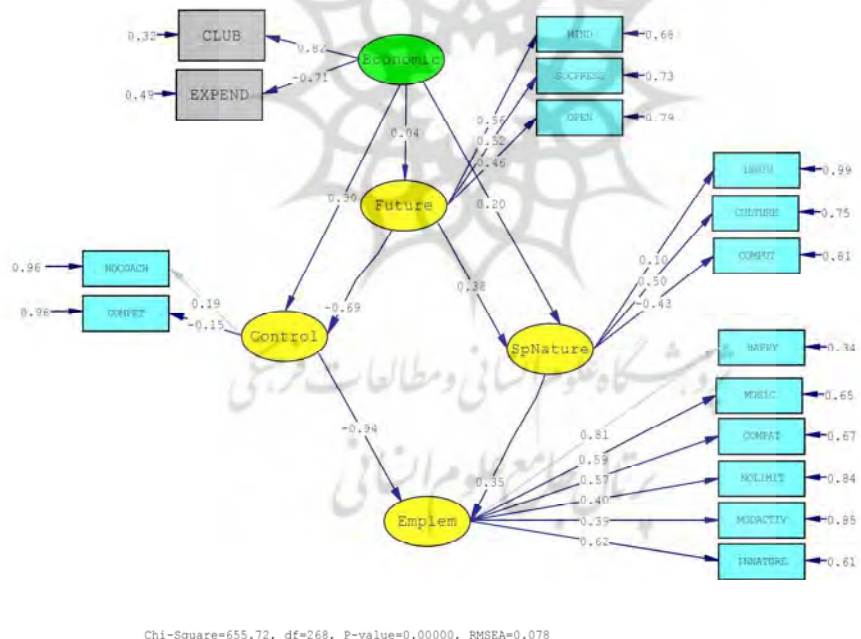
مهم‌ترین دلایل مشارکت در ورزش‌های همگانی و تفریحی از سوی نمونه‌های تحقیق، به ترتیب عبارتند از: لذت بردن (۲۴/۹۴ درصد)، یادگیری مهارت‌ها (۱۴/۸۱ درصد) و یافتن دوستان جدید (۱۳/۷۲ درصد). ۵۸/۵۸ درصد از نمونه‌ها در حین اوقات کاری، ۲۵/۸۹ درصد پس از اوقات کاری و ۱۴/۵۶ درصد در تعطیلات به ورزش‌های همگانی و تفریحی می‌پرداختند. تنها نزدیک به یک درصد (۰/۹۷ درصد) از نمونه‌ها در حین مسافرت و گردش ورزش می‌کردند. بیشترین مکانی که نمونه‌ها برای فعالیت‌های ورزشی از آن استفاده می‌کردند مجموعه‌های ورزشی بود. باشگاه‌های ورزشی دولتی و باشگاه‌های ورزشی خصوصی در مرتبه‌های بعدی قرار داشتند. بیشتر ورزش‌های همگانی و تفریحی که نمونه‌ها در آن‌ها مشارکت داشتند توسط شهرداری یا سازمان تربیت بدنی برگزار شده بود. ۲۶/۲۶ درصد از نمونه‌ها در حین ورزش تنفس شدید داشتند، ۴۱ درصد تنفس بیشتر از حالت عادی تنفس داشتند و وضعیت تنفسی ۳۲/۷۳ درصد از نمونه‌ها در حین ورزش عادی بود؛ به عبارت دیگر، ۷۳/۷۳ درصد از نمونه‌ها، به فعالیت‌های ورزشی کم‌شدت می‌پرداختند. ده ورزش همگانی و تفریحی اول مورد علاقه نمونه‌های پژوهش، به ترتیب اولویت در جدول زیر آمده است.

جدول ۶. ده ورزش همگانی و تفریحی مورد علاقه نمونه‌های پژوهش

ردیف	ورزش‌های همگانی و تفریحی	شاخص اولویت (درصد)
۱	فوتبال	۴.۷۸
۲	شنا و ورزش‌های آبی	۴.۱۳
۳	پیاده روی	۳.۸۴
۴	دوچرخه‌سواری	۳.۶۳
۵	فوتسال	۳.۵۳
۶	بدن‌سازی	۳.۰۷
۷	اتومبیل‌رانی	۲.۷۳
۸	کوه نوردی	۲.۷۲
۹	والیبال ساحلی	۲.۶۹
۱۰	کوه‌پیمایی تفریحی	۲.۶۲

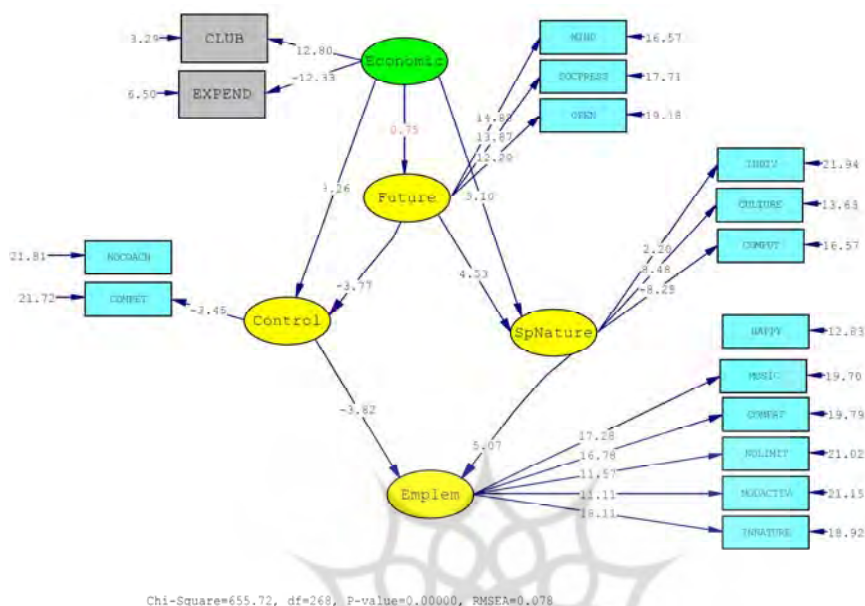
جدول فوق نشان می‌دهد فوتبال و ورزش‌های آبی، مهم‌ترین ورزش‌های همگانی و تفریحی مورد علاقه نمونه‌های پژوهش است. پس از آن پیاده‌روی، دوچرخه‌سواری و فوتسال با فاصله نزدیک از یکدیگر در مرتبه‌های بعدی قرار دارند.

برای طراحی الگوی برنامه‌ریزی‌های آتی ورزش‌های همگانی و تفریحی، ابتدا داده‌ها با استفاده از روش تحلیل عاملی^۱ تجزیه و تحلیل شدند تا روابط میان متغیرهای مشاهده‌گر برای شناسایی متغیرهای مکنون^۲ بررسی شود. پس از انجام تحلیل عاملی، ۱۶ متغیر مشاهده‌گر در قالب پنج متغیر مکنون دسته‌بندی شدند و سایر متغیرها از تحلیل حذف شدند. پنج متغیر مکنون شناسایی شده عبارت بودند از: «وضعیت اقتصادی» (با علامت اختصاری Economic)، «رویکرد آینده» (با علامت اختصاری Future)، «ماهیت ورزش‌های همگانی و تفریحی» (با علامت اختصاری Control)، «نحوه اجرای ورزش‌های همگانی و تفریحی» (با علامت اختصاری Emplem) و «نحوه اجرائی ورزش‌های همگانی و تفریحی» (با علامت اختصاری SpNature). تجزیه و تحلیل روابط میان متغیرهای پژوهش، با استفاده از روش مدل‌سازی معادله ساختاری^۳ برای ساخت مدل نشان داد تمام روابط و اثرات پیش‌فرض که با اقتباس از مبانی نظری در نظر گرفته شده بود، به جز یک رابطه، تأیید می‌شود. در دو شکل زیر ضرایب اثر استاندارد شده مدل و مقادیر t همین ضرایب که معنی‌داری آن‌ها را نشان می‌دهد آمده است.

شکل ۱. مدل ساختاری روابط میان متغیرها همراه با ضرایب اثر استاندارد شده

1. Factor Analysis
2. Latent
3. Structural Equation Modeling

شکل ۲. مدل ساختاری روابط میان متغیرها به همراه مقادیر t -Value

همان گونه که در دو شکل فوق مشاهده می شود، کلیه اثرات در نظر گرفته شده میان متغیرهای مکنون و نیز روابط میان متغیرهای مشاهده گر با متغیرهای مکنون مقادیر t بیشتر از $1/96$ یا کمتر از $1/96$ دارند و تأیید می شوند. تنها اثر متغیر «وضعیت اقتصادی» بر متغیر «رویکرد آینده» ($t = 0.75$) تأیید نشد. شاخص های برازش آورده شده در پایین هر دو شکل شامل Chi-Square, df, P-Value, RMSEA همگی نشان داد برازش مناسبی برای استخراج روابط میان متغیرهای موجود وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

توزیع جمعیتی نمونه های پژوهش از نظر استان و جنسیت تقریباً مساوی بود؛ بنابراین می توان گفت کیفیت نمونه گیری برای استخراج نتایج به گونه ای که معرف کل جامعه باشد، نسبتاً مناسب بوده است. اغلب نمونه های پژوهش مدرک تحصیلی دیپلم داشتند و فاقد درآمد بودند. همچنین بیشتر آن ها ماهیانه هیچ هزینه ای برای ورزش اختصاص نمی دادند. بررسی بیشتر پرسشنامه های جمع آوری شده برای تجزیه و تحلیل دلیل این امر نشان داد بسیاری از نمونه های پژوهش دانشجو بوده اند؛ در نتیجه مدرک تحصیلی آن ها دیپلم محسوب می شد و همچنین شاغل نبودند که دارای درآمد باشند. $38/29$ درصد از نمونه های پژوهش ماهیانه بین

۵ تا ۲۰ هزار تومان برای ورزش هزینه می‌کردند. اگرچه این رقم در مقایسه با میزان درآمد نمونه‌های پژوهش چشمگیر است، خود این رقم چندان زیاد نیست و از میانگین ارقام به‌دست آمده در سطح ملی کمتر است. در پژوهشی ملی که قبلاً انجام شده بود، مردم ایران ماهیانه ۲۴۷۰۰ تومان برای ورزش هزینه می‌کردند (۳۶). از طرفی باید اذعان نمود که یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های ورزش‌های همگانی و تفریحی، کم‌هزینه‌تر بودن آن‌هاست و کم بودن میزان هزینه تضادی با پرداختن به ورزش‌های همگانی و تفریحی همگانی ندارد. در شهر مونترال کانادا، هر شهروند به‌طور متوسط سالیانه ۱۲۵ دلار در ورزش‌های همگانی و تفریحی هزینه می‌کند و دولت برای کمک به سازمان‌های انتفاعی و خصوصی که به مردم خدمات تفریحی- ورزشی ارائه می‌کنند سالیانه ۱۰ میلیون دلار کمک می‌کند (۶). این گونه هزینه‌هایی که از سوی مردم و دولت در ورزش انجام می‌شود، در نهایت، موجب کاهش هزینه‌های مربوط به بخش سلامت و بهداشت می‌گردد (۴)، به‌طوری که یک دلار سرمایه‌گذاری در ورزش، باعث صرفه‌جویی در هزینه‌های پزشکی به میزان ۳/۲ دلار خواهد شد (۳۷).

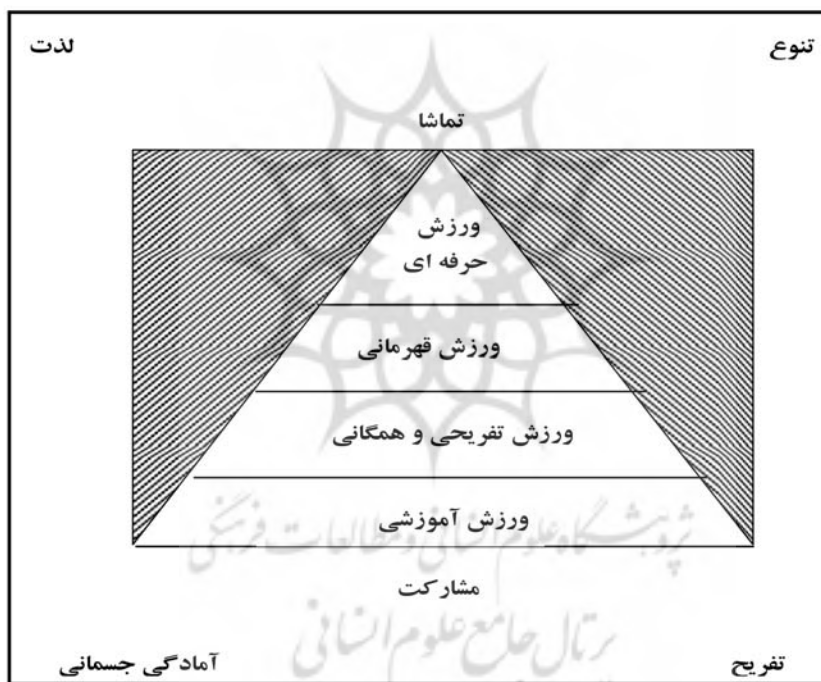
نداشتن وقت، نداشتن انگیزه و نداشتن انرژی در مجموع با ۶۴/۸۴ درصد بیشترین موانع پرداختن به ورزش‌های همگانی و تفریحی بودند. وقت همواره از مهم‌ترین موانع مشارکت در ورزش‌های همگانی و تفریحی بوده است (۳۸) و یکی از عواملی که ارتباط مستقیمی با آن دارد، وضعیت اقتصادی است؛ به عبارت بهتر، هرچه وضعیت اقتصادی جامعه بهتر باشد و درآمد بهره‌وری بیشتر باشد، اوقات فراغت از کار نیز بیشتر می‌شود و مردم فرصت بیشتری برای پرداختن به فعالیت‌های ورزشی و تفریحی خواهند داشت.

نمونه‌های پژوهش بیشتر علاقه داشتند در ورزش‌های از پیش برنامه‌ریزی شده شرکت کنند؛ به عبارت بهتر، آن‌ها ترجیح می‌دادند نهاد یا بخش خاصی از قبل رویدادی را برنامه‌ریزی کند تا آن‌ها به شرکت در آن علاقمند باشند. نمونه‌ها کمتر علاقه داشتند که به‌صورت انفرادی یا خودجوش در ورزش‌های همگانی و تفریحی مشارکت کنند. بر خلاف این نظر ساکنان استان‌های جنوبی، در حال حاضر رویکرد متفاوتی در جهان در حال شکل گرفتن است. مردم به‌طور فزاینده‌ای شروع به ورزش کردن در صورت‌های غیررسمی آن، از قبل برنامه‌ریزی نشده و انفرادی - مانند دو آرام در خیابان، بدمینتون در پارک‌ها، والیبال ساحلی و آمادگی جسمانی و ایروبیک در سالن‌های ورزشی - می‌کنند. این روند بخشی از فرآیند گسترده‌تری است که به آن «غیررسمی سازی»^۱ گفته می‌شود (۳۹) در واقع، با گسترش دنیای ورزش و تونع یافتن آن،

1. Informalization

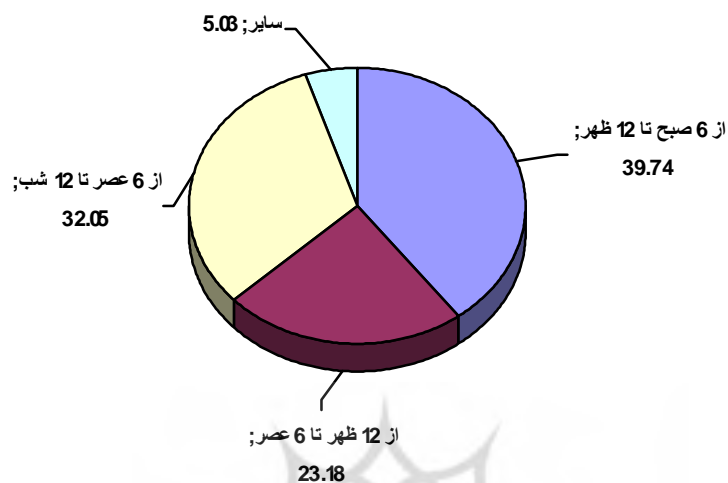
بسیاری از مردم شروع به شرکت در ورزش‌های همگانی و تفریحی در خارج از باشگاه‌ها کرده‌اند (۴۰).

ساکنان استان‌های جنوبی معتقد بودند باید به ورزش آموزشی (ورزش در مدارس و دانشگاه‌ها) و ورزش همگانی و تفریحی باید بیشتر از ورزش قهرمانی و حرفه‌ای توجه شود. این نظر از دیدگاه جهانی نیز پذیرفته شده است. مول و همکاران (۲۰۰۵) این مطلب را در شکل زیر به خوبی به نمایش گذاشته‌اند. همچنین، از میان کسانی که در این استان‌ها به ورزش‌های همگانی و تفریحی می‌پرداختند، ۶۲/۰۸ درصد این کار را به صورت غیررقابتی و تفریحی انجام می‌دادند.

شکل ۳. مدل سلسله مراتبی ورزش (۴۱)

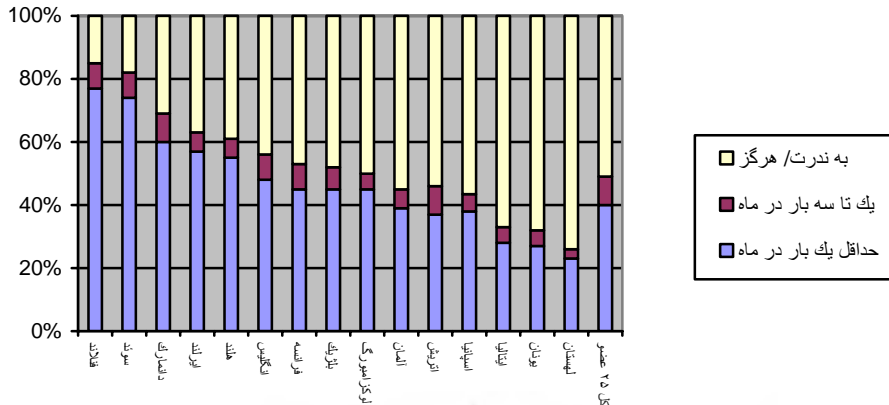
نمونه‌های پژوهش بیشتر تمایل داشتند بین ساعت‌های ۶ صبح تا ۱۲ ظهر و ۶ عصر تا ۱۲ شب در فعالیتهای تفریحی - ورزشی شرکت کنند. در شکل زیر این مطلب نمایش داده شده است.

شکل ۴. زمان‌های مورد علاقه برای ورزش

بررسی زمان‌های مورد علاقه برای ورزش نشان می‌دهد مردم استان‌های جنوبی تقریباً به میزان مساوی علاقه دارند ساعت‌های متفاوتی در روز به ورزش و تفریح بپردازند؛ بنابراین لازم است برنامه‌های مربوط به ورزش‌های همگانی و تفریحی علاوه بر حفظ تنوع، از نظر زمان اجرا نیز متنوع باشند تا تمام افراد بتوانند در آن‌ها شرکت کنند.

میزان مشارکت در ورزش از شاخص‌های توسعه اجتماعی هر جامعه محسوب می‌شود. در کل، ۱۶/۲۴ درصد از نمونه‌های پژوهش دست‌کم ماهیانه یک جلسه به ورزش‌های همگانی و تفریحی می‌پرداختند. این رقم از شاخص به‌دست آمده در کشور (۲۴/۶۶ درصد) کمتر است و نشان می‌دهد ساکنان چهار استان جنوبی کشور از نظر میزان مشارکت و پرداختن به فعالیت‌های ورزشی و تفریحی وضعیت مطلوبی ندارند. حداقل ۴۰٪ از جمعیت اتحادیه اروپا دست‌کم یک بار در ماه ورزش می‌کنند. شکل زیر این وضعیت را در اعضای اتحادیه اروپا به تفکیک نشان می‌دهند.

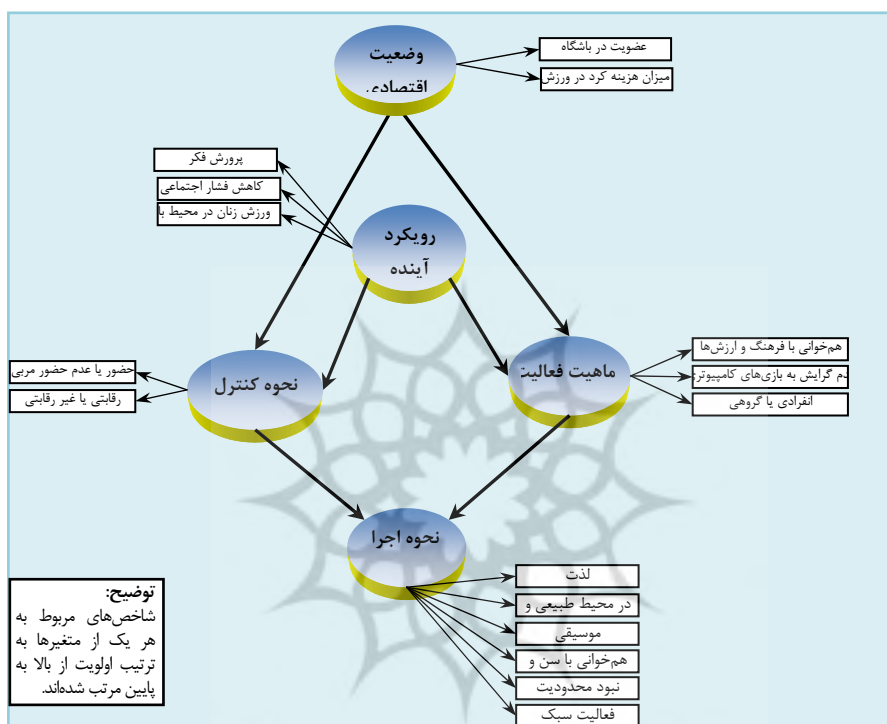

شکل ۵. درصد افراد ۱۵ سال و بیشتر در ۱۵ عضو اتحادیه اروپا از نظر میزان پرداختن به ورزش (۲۷)

در میان نمونه‌هایی که اظهار کرده‌اند به ورزش‌های همگانی و تفریحی می‌پردازند، بیشترین فراوانی به ترتیب مربوط به پیاده‌روی، فوتبال، شنا و ورزش‌های آبی و بدن‌سازی بود. از طرفی، ورزش‌های همگانی و تفریحی مطلوب از دیدگاه کل نمونه‌ها نیز به ترتیب عبارت بودند از: فوتبال، شنا و ورزش‌های آبی، پیاده‌روی، دوچرخه‌سواری، فوتسال و بدن‌سازی؛ به عبارت بهتر، نوع ورزش‌های همگانی و تفریحی مورد علاقه در نمونه‌های مشارکت‌کننده و نمونه‌هایی که در این فعالیت‌ها مشارکت نمی‌کردند تقریباً مشابه بود. در اتحادیه اروپا نیز بیشترین مشارکت افراد بیش از ۱۵ سال در فعالیت‌های پیاده‌روی (حداقل ۳۰ دقیقه متوالی)، دوچرخه‌سواری، شنا، حفظ آمادگی جسمانی، و فوتبال گزارش شده بود (۴۲)؛ از این رو به نظر می‌رسد دست‌کم در سال‌های آتی، همچنان میزان علاقه به انجام این فعالیت‌ها بیشتر از سایر فعالیت‌ها باشد. لذت بردن، یادگیری مهارت‌ها و یافتن دوستان جدید در صدر علل پرداختن به ورزش بود. اصولی مانند لذت بخش بودن (۱۳، ۴۳، ۴۴) و گسترش روابط اجتماعی و دوستی‌ها (۱۲، ۱۶، ۱۷، ۴۵) همواره از مهم‌ترین اصول مورد تأکید در پرداختن به ورزش‌های همگانی و تفریحی بوده است.

نمونه‌ها اغلب در حین اوقات کاری ورزش می‌کردند و تعداد اندکی از آن‌ها هنگام مسافرت و گردش، ورزش می‌کردند. این در حالی است که با گسترش فزاینده گردشگری ورزشی در جهان، بسیاری از گردشگران در زمان گردش در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی جسمانی نیز شرکت می‌کنند. همچنین بیشتر نمونه‌ها این ورزش‌ها را با شدت کم انجام می‌دادند که اثرات جسمانی اندکی دارد.

پس از تجزیه و تحلیل مدل‌سازی معادله ساختاری و روابط و اثرات شناسایی شده، الگوی برنامه‌ریزی‌های آتی ورزش‌های همگانی و تفریحی استان‌های جنوبی کشور طراحی شد (شکل شماره ۶).

شکل ۶. الگوی برنامه‌ریزی‌های آتی ورزش‌های همگانی و تفریحی استان‌های جنوبی کشور

الگوی برنامه‌ریزی‌های آتی فعالیت‌های تفریحی ورزشی استان‌های جنوبی کشور از پنج متغیر اصلی تشکیل شده است. «وضعیت اقتصادی» بر «ماهیت ورزش‌های همگانی و تفریحی» و «نحوه کنترل ورزش‌های همگانی و تفریحی» تأثیرگذار است. از طرفی، «رویکردهای آینده» در انتخاب ورزش‌های همگانی و تفریحی نیز بر همین دو متغیر اثرگذارند. «ماهیت ورزش‌های همگانی و تفریحی» مورد علاقه و «نحوه کنترل ورزش‌های همگانی و تفریحی» نیز خود بر «نحوه اجرای ورزش‌های همگانی و تفریحی» تأثیرگذارند؛ به عبارت بهتر، برای شناسایی نحوه اجرا و پیاده‌سازی ورزش‌های همگانی و تفریحی، ابتدا باید وضعیت اقتصادی و رویکردهای مورد علاقه آینده برای این فعالیت‌ها شناسایی شود تا از این طریق بتوان به ماهیت ورزش‌های

همگانی و تفریحی و نحوه کنترل این فعالیت‌ها پی برد و در نهایت، بتوان ورزش‌های همگانی و تفریحی را به شیوه‌ای که مورد تمایل و خواست مخاطبان باشد به آن‌ها ارائه نمود. در الگوی فوق، شاخص‌های مربوط به هر یک از متغیرها به ترتیب اولویت مرتب شده‌اند؛ به عنوان مثال، در متغیر «رویکرد آینده»، شاخص‌های «ورزش‌های همگانی و تفریحی با رویکرد پرورش فکر»، «ورزش‌های همگانی و تفریحی با رویکرد کاهش فشار اجتماعی»، و «امکان پرداختن به ورزش‌های همگانی و تفریحی از سوی زنان در محیط‌های روباز»، به ترتیب، اهمیت بیشتری دارند.

منابع:

1. Houlihan, B. (1997). Sport, policy and politics. London: Routledge Pub.
۲. غفوری، فرزاد، (۱۳۸۲). عوامل اصلی مؤثر بر گرایش به ورزش همگانی و قهرمانی برای تعیین راهبردهای ورزش در جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس
۳. کاشف، میرمحمد، (۱۳۷۹). بررسی وضعیت ورزش همگانی در ایران و توصیه برای توسعه آن. چکیده مقالات چهارمین همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی.
4. 11th World Sport for All Congress. (2006). The 2006 Havana Sport for All Declaration. Available on: http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_1098.pdf
5. Davis, B., Bull, R., Roscoe, J., Roscoe, D. (2000). Physical education and the study of sport. 11th edition. Mosby
6. Deschamps D. L., Doald Dion, D., Laberge, M. (2001). Sport for all for joint action and improved access to resources. The City of Montreal.
7. Honeybourne, John, Michael Hill, Hellen Moor. (2000). Physical Education and Sport. 2nd Ed. Stanly Thornes,
8. Larsen, K. (2007). Effects of professionalisation and commercialization of elite sport on sport for all and sport consumption in Denmark – Paper Presented in at 9th World Sport for All Congress. The Netherlands.
9. National Sport Policy Recommendations (2001) A report to the federal government – university of Montreal – Canada.
۱۰. آمارنامه سیمای مرگ در ۱۰ استان کشور. معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۱۳۷۹).

11. Bauman, A. E., Bellew, B., Neville, O., Vita, P. (2002). Impact of an Australian mass media campaign, targeting physical activity in 1998. *Am.J. Prev. Med.*, 21(1).
12. Koltyn, K.F. (2001). The association between physical activity and quality of life in older women. *Women health issues*, 11 (6): 471-80.
13. Promoting Better Health for Young People through Physical activity and sport (2000) A Report to the President from the Secretary of Health and Human Services (SHHS) and the Secretary of Education (SE). <http://www.cdc.gov/nccdphp/dash/presphysactrpt> (2000). U.S.A.
14. Stephenson J., Bauman A., Armstrong T., Smith B., Bellew B. (2002). The costs of illness attributable to physical inactivity in Australia: a preliminary study, a report for the commonwealth department of health and aged care and Australian Sport Commission.
15. اسدی، حسن، احمدی، محمد رضا، (۱۳۷۹). مقایسه سلامت روانی دانش‌آموزان پسر ورزشکار و غیرورزشکار دبیرستان‌های شهرستان سنندج. حرکت، ۳۶-۴۶.
16. Gebaska- Kuezerowska, A. (2002). Assessment of impact of physical activity on the health status of elderly people. *Przeg Epidemiol*, 56(3): 471-7
17. Schroll, M. Sehlettwein, D. Stavern, W. Van., Schlienger, J.L. (2002). Health related quality on life and physical performance. *J Nutr. Health Aging*, 6(1): 15-19.
18. Australian Sport Comission (1998) Strateglic plan, Australia sport web www.usport.gov.au/ascstart.html
19. Health management associates (1999). Physical inactivity in New York State, An economic cost, prepared for the New York state physical Coalition.
20. Adults/Teens Attitudes Toward Physical Activity and Physical Education (2002), A survey conducted by opinion research corporation international of Princeton, NJ for the National Association for Sport and Physial Education.
21. Amin, A., Thrift, N. (1994). *Globalization, Institutions and Regional Development in Europe*. Oxford University Press.
22. Goldenwright, W. (2003). Basketballs and building blocks developing sport and communities in the Pacific Island and East Timor. www.worldvision.Org/worldvision/wvususfo/Stable/globalissues-oversea spendingwisely/
23. Guzman, C.A. (1992), Related benefits from physical activity program interventions, In *Fitness directorate (Ed), Active living and health benefits and opportunities*. Ottawa: CAHPERD Governments plan for sport Department for education and skills.

۲۴. طرح اجمالی سند راهبرد توسعه نظام جامع تربیت بدنی و ورزش. (۱۳۸۱). سازمان تربیت بدنی جمهوری اسلامی ایران، مرور دوم.
۲۵. آمارنامه سلامت و بیماری در ایران. معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (۱۳۸۰).
۲۶. تندنویس، فریدون. (۱۳۸۱). جایگاه ورزش در اوقات فراغت مردم ایران. پژوهش در علوم ورزشی، سال اول، شماره چهارم: ۱۱۵-۱۳۳.
27. Bottenburg, van M., Rijnen, B., Van Sterkenburg, J. (2005). Sports participation in the European Union, Trends and differences. Arko Sports Media, Nieuwegein, Netherlands
28. European Commission. (2008). The citizens of the European Union and sport. Special Eurobarometer 62.0 213.TNS Opinion and Social c/o EOS Gallup Europe.
29. Koski, P. (2000) Maaailma muuttuu, muuttuvatko seurat. [The world is changing, but do the sports clubs change]. Jyvaskylan yliopisto, Liikunnan kehittämiskeskus.
۳۰. سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، (۱۳۷۵). نظرسنجی از مردم تهران درباره طرح پیشنهادی همگانی کردن ورزش. گزارش طرح پژوهشی. مرکز تحقیقات، مطالعات و سنجش برنامه‌های.
۳۱. قلی‌نیا، جواد محمد، (۱۳۸۳). ایجاد زمینه و برنامه‌ریزی برای همگانی کردن ورزش. گزارش طرح پژوهشی. سازمان تربیت بدنی.
32. Australian sport commission (1999), Annual report
33. Eichberg H.G., Midol, J.N. (1992). Youth Body Culture and Identity. Report to European Commission, No. 98- 10 EET – 0026-00.
34. Girginov, V. (2001). Strategic relations and sport policy making: the case of aerobic union and school sports federation, Bulgaria. Journal of Sport Management, 15: 173-b 194.
۳۵. شفیع‌ی، محسن، (۱۳۷۳). بررسی وضعیت اقتصادی و اجتماعی افراد شرکت‌کننده در ورزش‌های همگانی شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
۳۶. تندنویس، فریدون، (۱۳۸۵). توصیف وضعیت فعالیت‌های تفریحی- فراغتی مردم ایران. نخستین همایش ملی تفریح و شادمانی. ۳ و ۴ خرداد ۱۳۸۵، اصفهان.

37. MINEPS III (1999), Third international conference of ministers and senior officials responsible for physical education and sport, Punta del Este, Uruguay.
38. House of Commons Canada (1998). Sport in Canada: Leadership, Partnership and Accountability, Everybody's Business.
39. Wouters, C. (1986). Formalization and informalization: changing tension-balances in civilizing processes. *Theory, Culture and Society*, 3 (2): 1-18
40. Dietrich, K., Heinemann, K. (1989) *Der nicht-sportliche Sport*. Schorndorf: Hofmann.
41. Mull, R., Kathryn, F., Bayless, G., Ross, C.M., Jamieson, L.M. (2005) *Recreational Sport management*. 4th ed. Champaign: Human Kinetics.
42. European Commission. (1999). A pan-EU survey on consumer attitudes to physical activity, body-weight and health. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Community.
۴۳. رمضانی خلیل آبادی، غلامرضا، (۱۳۷۳). بررسی انگیزه افراد شرکت‌کننده در ورزش‌های همگانی شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران
44. Strategic Priorities. (1999). A Special Report. 19 Survival Strategies for the New Millennium Iw: Sep 20 PP 40-50.
۴۵. قره، محمدعلی، (۱۳۸۳). وضعیت ورزش همگانی ایران و مقایسه آن با چند کشور منتخب جهان. پایان‌نامه دکتری. دانشگاه تربیت معلم تهران. دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.